

Kommunikationens historie

Dansk Lokalhistorisk Forenings årsmøde og generalforsamling
på Danhostel Ribe, 12.-14. april 2024

Med udgangspunkt i Postvæsenets 400 år lange historie tager Dansk Lokalhistorisk Forening hul på forandringerne i vores måde at kommunikere med hinanden på.

De første 200 år af postvæsenets historie gik på to eller fire ben. Over længere afstande med hestevogn og sejlbåd.

For 200 år siden blandede dampmaskinen sig i samfærdslen, og dermed kunne kommunikationen gøres mere sikker og regelmæssig med dampskibe og jernbaner. Industrialiseringen øgede betydningen af sikker kommunikation mellem landsdelene. Ikke mindst i forbindelse med forsvaret af landet i krige og kriser. Det begyndte med optiske telegraflinjer, som afløstes af den elektriske telegraf og senere telefonen. Dernæst overtog først radio og derefter fjernsynet kommunikationen.

Oprindeligt var post og telegrafi statslige monopoler. I dag er kommunikationen overladt til virksomheder, som kan

have andre dagsordner end vores fællesskab. Tænk bare på Facebook og Elon Musk's interesser i X (tidligere Twitter).

Siden "Slavekrigen" i 1848 har en vigtig opgave været at forhindre misinformation og sørge for sikre informationer. Mange husker vel Kejsergadesagen fra 1969 og det USA-dominerede Echelon spionnetværk, som menes at have været brugt til industrispionage og aflytning af statsledere i Europa.

Vi bilder os ikke ind, at vi når hele vejen rundt om dette store emne. Men vi tager pulsen med et par lokalhistoriske indslag fra Gentofte og Vendsyssel. Generelt vil tre forskere, som netop er ved at lægge den absolut sidste postkabale, fortælle om væsenets historie, mens den sidste vil fortælle om jernbanen som knudepunkt for kommunikationen i Danmark.

Foto: Flemming Bruun, 2018

Årsmøde og generalforsamling 2024

PROGRAM

Fredag den 12. april

- 15.00 Indkvartering
- 16.00 Velkomst
- 16.30 Den glemte revolution
v/ Andreas Marklund
- 18.00 Middag
- 19.30 Postvæsenet i Gentofte
v/ Erland Hansen
- 21.00 Aftenhygge

Lørdag den 13. april

- 08.00 Morgenmad
- 10.30 Rundvisning i Ribe
v/ Mads Rykind Eriksen
- 12.30 Frokost
- 13.30 Den danske kommunikationssek-
tor 1950-2000
v/ Sanne Aagaard Jensen
- 15.00 Kaffe

- 15.15 Kommunikation i krise
v/ Jacob Vrist Nielsen
- 16.45 Dansk Lokalhistorisk Forening
afholder generalforsamling
- 19.00 Festmiddag
- 20.30 Posttakster og frimærker
v/ Jørgen Mikkelsen

Søndag den 14. april

- 08.00 Morgenmad
- 09.00 Det politiske spil om veje
v/ Erik S. Christensen
- 10.15 Kaffe
- 10.30 Knudepunkter for kommunikati-
on
v/ René Schrøder Christensen
- 12.00 Farvel og på gensyn – samt
frokost
- 13.00 Afrejse

Postbud A. V. Viholt med sin postcykel ved et hus ved Skovbrynet.

Foto: Gladsaxe Byarkiv.

Årsmøde og generalforsamling 2024

Fredag kl. 16:30

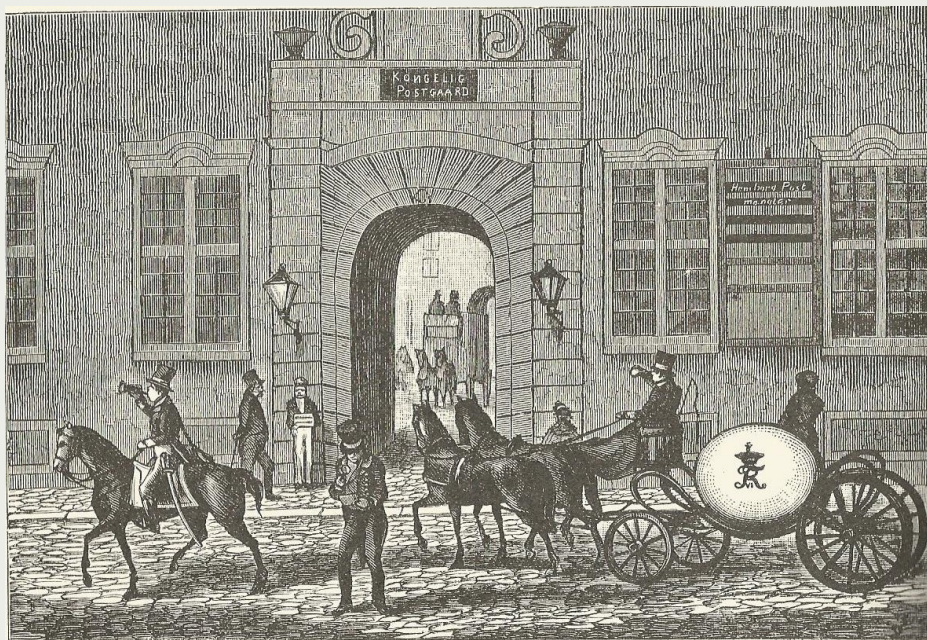
Den glemte revolution – postvæsenets historie i europæisk perspektiv

Forskningschef Andreas Marklund

Det var i herrens år 1624, på selve juleaften, at en af verdenshistoriens glemte revolutioner fik sin begyndelse i Danmark. Det var nemlig netop på denne højtidelige dag, at Christian 4. udstedte den kongelige forordning, der regnes for at være grundstenen til det danske postvæsen.

Foredraget handler om postens lange og dramatiske historie med fokus på de første cirka 250 år, hvor det danske postvæsen udviklede sig fra kongeligt regale og statsligt magtværktøj til en almen-nyttig indretning for hele befolkningen.

*Kugleposten kører ind
på postgården i Købmagergade.
Tidsskrift for Postvæsen, Nr. 2 1880.*

Årsmøde og generalforsamling 2024

Fredag kl. 19:30

Postvæsenet i Gentofte kommune gennem 250 år

Formand for Danmarks Stempelsamler Forening Erland Hansen

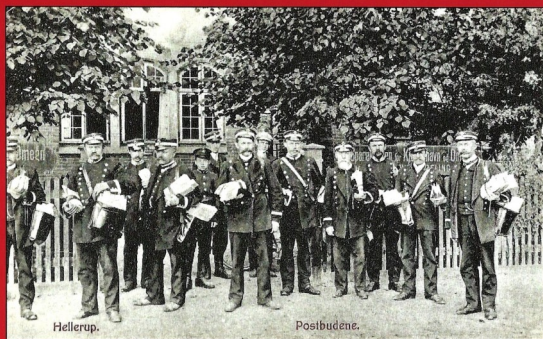
Med udgangspunkt i bogen "Postvæsenet i Gentofte kommune gennem 250 år, 1770-2020", præsenteres, hvordan udviklingen af postvæsenet har været i Gentofte kommune.

De enkelte byområder i kommunen præsenteres, og hvordan de hver især ved hjælp af posthistorien kan være med til danne fortællingen om området og dets lokalhistorie.

Områder der præsenteres: Gentofte, Hellerup, Charlottenlund, Skovshoved, Klampenborg, Ordrup, Jægersborg, Vangede og Dyssegård. For alle områder er der en kort gennemgang af den posthistoriske periode fra 1600-tallet til 2014, herunder posthusene og deres historier.

Erland Hansen er bestyrelsesmedlem i Gentofte Lokalhistoriske Forening.

Postvæsenet i Gentofte Kommune gennem 250 år • 1770 - 2020

Erland Hansen

Gentofte Lokalhistoriske Forening

Årsmøde og generalforsamling 2024

Lørdag kl. 10:30

Rundvisning i Ribe

Højskoleforstander, cand. mag. Mads Rykind Eriksen

Sammen med Mads Rykind-Eriksen, forstander for Rødding Højskole, skal vi se Danmarks ældste by, Ribe, der blev grundlagt af vikingerne omkring 710.

Vi hører om byens fascinerende historie, der i århundreder var centrum for den indbringende marsk- og vadehavshandel. Byens rigdom afspejler sig i et prægtigt kirkebyggeri, fornemme købmandsgårde og velholdte bindingsværkshuse.

Vi går en tur i middelalderbykernen, hvor vi besøger Ribe Domkirke og Sct. Catharinæ Kloster. Her får vi fortællingen om klostrenes oprindelse, katolicismen og afladshandlen samt Martin Luthers betydning, inden vi slutter af på Riberhus Slotsbanke og historien om Valdemar Sejr og hans elskede Dronning Dagmar.

Fotos: Flemming Bruun, 2006.

Årsmøde og generalforsamling 2024

Lørdag kl. 13:30

Den danske kommunikationssektor mellem monopol og konkurrence, 1950-2000

Ph.d. i historie og specialkonsulent ved CBS Sanne Aagaard Jensen

I dette foredrag dykker vi ned i udviklingen på kommunikationsområdet i Danmark i sidste halvdel af det 20. århundrede.

Danskernes liv forandrede sig væsentligt i denne periode med velfærdssamfundets udbredelse, fremvæksten af informationsamfundet og globaliseringen. Nye måder at kommunikere på spillede en afgørende rolle i denne udvikling.

Samtidig blev kommunikation – i skyggen af den kolde krig – i stigende grad opfattet som en kritisk infrastruktur, hvorfor P&T og de regionale telefonselskaber fik til opgave at tænke sikkerhed

ind i planlægningen og driften af kommunikationsinfrastrukturen.

Fra omkring 1980 begyndte liberalisering at stå højt på den politiske dagsorden, hvilket medførte fundamentale ændringer af den danske kommunikationssektor frem mod årtusindeskiftet.

I foredraget undersøger vi udviklingen fra en teknopolitisk vinkel og prøver at forstå, hvordan den teknologiske og politiske udvikling var flettet sammen.

Skive telefoncentral i perioden 1920-40.

Foto: Skive Byarkiv.

arkivdk

Årsmøde og generalforsamling 2024

Lørdag kl. 15:15

Kommunikation i krise: Post, telegraf og telefon under verdenskrigene

Postdoc ved Aarhus Universitet, ph.d. Jacob Vrist Nielsen

I enhver moderne konflikt spiller kommunikationsforbindelserne en afgørende rolle, og krig og overvågning er uløseligt forbundet.

Under begge verdenskrige masseovervågede den danske stat kommunikationsforbindelserne. Medarbejderne ved P&T og telefonselskaberne, som blev tvunget til at foretage overvågningen, var derfor de første til at få krigene helt tæt ind på livet.

Til foredraget fortælles der om spioner, hemmelig overvågning og heltemo-

dige brevdUER. Men også om modstandsfolk og nazister i P&T's og telefonselskabernes rækker og om P&T's rolle i "Den Europæiske Post- og Fjernmeldeunion", som blev skabt i Wien med Nazityskland og det fascistiske Italien som bannerførere.

Telefonaflyttere på arbejde lige efter befrielsen. Foto: Frihedsmuseets arkiv.

Årsmøde og generalforsamling 2024

Lørdag kl. 16:45

GENERALFORSAMLING

Der afholdes ordinær generalforsamling ifølge vedtægterne.

Dagsorden

1. Valg af dirigent
2. Styrelsens beretning om foreningens virksomhed
3. Forelæggelse af revideret regnskab til godkendelse
4. Fastsættelse af kontingent for det kommende år
5. Forelæggelse af budget for det kommende år
6. Indkomne forslag
7. Valg til styrelsen
På valg er Erik S. Christensen, Erik Nørr og Niels Thernøe, som alle modtager genvalg.
8. Valg af 2 suppleanter
På valg er Helge Torm og Ole Koefoed Nielsen, som begge modtager genvalg.
9. Valg af 2 revisorer
På valg er Gunhild Olesen Møller og Lejla Thorslund.
10. Valg af revisorsuppleant
På valg er Arne Fogt.
11. Eventuelt

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være styrelsen i hænde senest 1. februar.
Se dansklokalhistoriskforening.dk.

Slagelse Station med posthuset i baggrunden i 1930'erne.

Foto: Slagelse Stads- og Lokalarkiv.

Årsmøde og generalforsamling 2024

Lørdag kl. 20:30

Posttakster og frimærker

Arkivar og seniorforsker ved Rigsarkivet, ph.d. Jørgen Mikkelsen

Foredraget giver et overblik over udviklingen vedrørende posttakster og frimærker gennem flere hundrede år og munder ud i en omtale af den frivillige frankering i form af julemærker. Disse mærker, der blev indført i 1904, var lige fra begyndelsen en stor succes, og da højdepunktet blev nået i 1960'erne, blev der fremstillet 80 millioner julemærker om året.

Postvæsenets 300-års jubilæum i 1924 blev markeret med et julemærke, hvor man ser et postbud anno 1624 hilse på en kollega fra 1924. Gengivelsen i stort format blev lavet af embedsmænd på et sjællandsk toldkontor og består af tilklippede julemærker. Billedet findes i en vandrebog med bidrag fra alle toldkontorer, der alle gjorde brug af julemærker i deres hilsener til kollegerne. Rigsarkivet: Told- og Skattemuseet: Vandrebøger 1923-1924.

Årsmøde og generalforsamling 2024

Søndag kl. 09:00

Det politiske spil om veje, jernbaner, havne og motorveje i Vendsyssel

Fhv. arkivleder ved Kystmuseet, cand.phil. Erik S. Christensen

Hvem husker ikke kampen om de Vendsysselske motorveje i 1990'erne. Hele to motorveje i den del af landet, som kaldes den rådne banan. Det var Frederikshavnskredsens socialdemokratiske folketingsmedlem, som var bannerrfører for, at hvis der skulle bygges både en Øresundsforbindelse samt en Femernbæltforbindelse, så skulle der også falde noget af til hans valgkreds. Det var ikke for ingenting, at han blev kaldt for rigstaktikeren.

Vendelboerne har altid måttet kæmpe for indflydelse på Christiansborg.

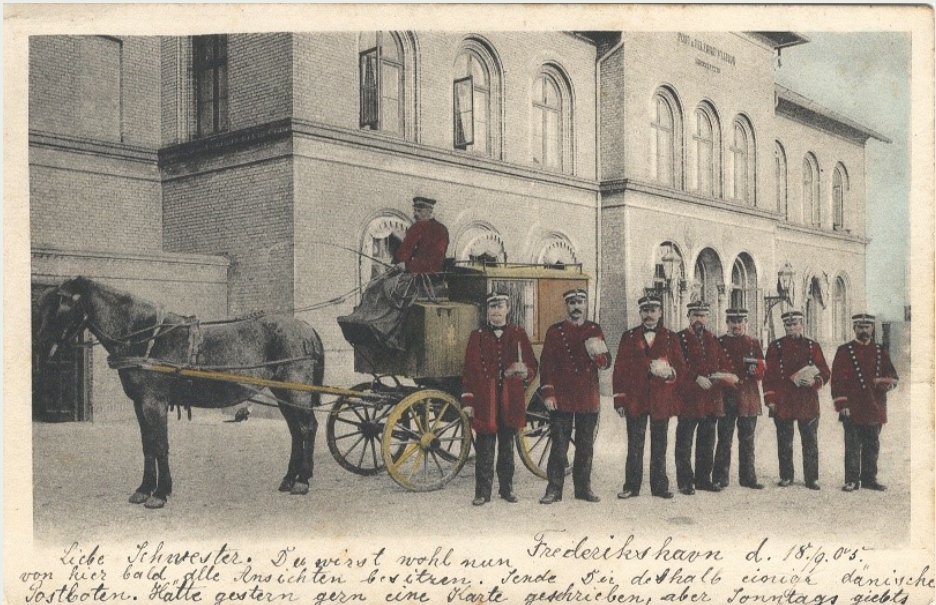
I 1800'tallet var det jernbaner og havne, kampen stod om. Vendelboerne for-

stod vigtigheden af udbygningen af infrastrukturen, hvis ikke landsdelen skulle kobles af udviklingen efter Englandskrigen. Jernbaneloven i 1860'erne kobled også Vendsyssel af.

Der skulle en tabt krig til for at se vigtigheden af landsdelens strategiske betydning både handelsmæssigt og militært. Derfor fik Vendsyssel hele to jernbaner – en statsbane og en privatbane.

Ingeniør og oberst William August Thulstups posthus i Frederikshavn fra 1887.

Her et billede af budene på vej ud med en af dagens ombæringer før 1905.

Årsmøde og generalforsamling 2024

Søndag kl. 10:30

Knudepunkter for kommunikation

Vicedirektør, ph.d. René Schrøder Christensen

Jernbanen spillede allerede fra begyndelsen en stor rolle i kommunikationen på længere distancer. Som det hurtigste transportmiddel var toget ud over befordringen af personer og gods også vigtigt for postbefordringen, og kommunikation via telegraf og senere telefon var essentiel for sikkerheden på banen.

Samspillet ses tydeligt i koncentrationen af de forskellige etaters funktioner tæt ved banen: Toldvæsen, postvæsen, telegrafvæsen. I jernbanestationerne blev der ofte indrettet postkontor såvel som telegrafekspedition og ved større stationer blev der bygget posthuse og

toldekspedition tæt ved banen. Stationerne blev knudepunkter for kommunikation og kontrol. Togene spillede desuden en særlig rolle som rullende postkontorer – og banerne etablerede deres eget pakkepostsystem – banemærket.

I foredraget gennemgås historien om jernbanens samspil med post- og telegrafvæsenet fra midten af 1800-tallet frem til årtusindskiftet.

Interiør af DSB-postbureau- og pakkevogn, 1951. Foto: Københavns Foto-Service, Danmarks Jernbanemuseum.

Årsmøde og generalforsamling 2024

Tilmelding og praktiske oplysninger vedrørende årsmøde 2024

Mødested	Danhostel Ribe, Sct. Peders Gade 16, 6760 Ribe Tlf.: 75 42 06 20, mail: ribe@danhostel.dk
Parkering	Vær opmærksom på, at der er tidsbegrænsning på 4 timer fredag mellem 9-18 og lørdag mellem 9-14 på den offentlige parkeringsplads.
Togforbindelse	Der ankommer tog til Ribe kl. 14:49 fra Bramming. Tjek dog altid rejseplanen.dk.
Pris	1.500 kr. for medlemmer (900 kr. for ét døgn), 2.100 kr. for ikke-medlemmer (1.400 kr. for ét døgn). Deltagelse alene i generalforsamlingen er gratis.
Tilmelding	Sker skriftlig til foreningens kasserer Flemming Bruun, flemming.bruun@gmail.com. Ved tilmelding oplyses foreningens navn samt navnene på deltagerne. Anfør ønsket fordeling i enkelt- eller dobbeltværelser. Tilmelding er bindende. Der kan deltage fire personer fra hver forening. Hvis flere end fire, kan man komme på venteliste. Tilmelding senest 29. februar 2024. Tilmelding sker efter først-til-mølle princippet. Der oprettes om nødvendigt venteliste.
Betaling	Sker ved overførsel til reg.nr. 2316 kto.nr. 5820 002 021. Husk at anføre tydelig afsender. Betaling senest 31. marts 2024.
Kursusansvarlig	Erik S. Christensen, erik@elvervej.com. Foredragene afholdes i samarbejde med Sydvestjysk Folkeuniversitet.
NB!	Ret til ændringer i programmet forbeholdes.